

SZEDED NÉPE

Vasas Szent Peter

Augusztus elseje, Vasas Szent Péter napja városunknak hosszú idő-kön át fogadalmi ünnepe volt, meg-ülése csak újabban halkult el. Idő-sebb szegediek még emlékezhetnek rá, hog Szeged katolikus társadalma mi-lyen bensőséges kegyelettel ünnepelte meg Rókuson Vasas Szent Péter ün-nepét: a többi városrészek is ide-sereglettek és a rókusiakkal együtt részt vettek a bucsunak számító ün-nepségen.

A fogadalom még a XVIII. szá-zadban, a szomorú emlékeztető pestis idejébe nyúlik vissza. A század nagy pestis járványaival szemben az ak-kori orvostudomány meglehetősen te-hetetlen volt. A hívő nép a ragályt Isten büntetésének érezte és az égi harag kiengesztelésére a szentek, fő-leg Szent Rókus közbenjárását kérte. Szent Rókus ugyanis a XIV. század-ban dühöngő döghalál betegeit ápol-ta nagy önfeláldozással. Nagy elha-gyatottságban halt meg. A legenda szerint holtteste mellé titokzatos uton-módon egy kis tábla került ez-zel a fölirással: aki meg akar szá-

badulni a döghaláltól, hívja bizalom-mal Rókus nevét. Így történt, hogy az 1738. évi gugahalal emlékeztetőre Szegeden is — mint az ország annyi más városában — kápolnát építettek Szent Rókus tiszteletére. A kápolna kőre a XVIII. század folyamán új városrész települt, amelyet a védő-szentről Rókusnak neveznek ma-napság is. Minthogy a vész Vasas Szent Péter napján kezdett alább-hagyni, a város ünnepélyesen megfo-gadta, hogy ezt a napot száz esztén-dőn át a legnagyobb ájtatossággal fogja megünnepelni. Előző napon szí-gorúan böjtölt, a fogadalmi napon pe-dig körmenetben vonultak az egyes városrészek a kápolnához, ahol prédi-káció és mise volt. A fogadalmat 1838-ban megújították, tudomásunk szerint azonban 1938-ban már nem.

Vasas Szent Péter szegedi kultu-szának emlékeztető a róla elnevezett utca, továbbá az a nagyon jellemző szegedi néphagyomány őrzi, hogy ezen a napon a gazda nem dol-gozik, mert a pajtában kiűt a tűz, jó-ságai pedig elpusztulnak. A fogadal-mi ünnep régi szokás szerint ugyan-is munkaszünettel járt. Ugy tekintet-tek, mintha pirosbetűs ünnep volna. Aki tehát szolgálai munkát végzett, azt okvetlenül utól kellett érnie az ég bosszújának. A méltatlan ünneplés-hez fűződő népi hitvilágnak jellemző szegedi példája ez.

Szegedi Bálint

Szegedi prádés kocsisok

III. (A Délmagyarország munka-társától) Nem tévedtem, a sajthiba ördöge sem játszott az egyszer ve-lem, mikor »prádés« kocsiút irtam parádés helyett. Mert ezt így szokás mondani a helyi nyelv iratlan törvé-nyei, a különleges szegedi hangtan alapján. (Ambár meglehet, hogy más vidékek is van benne része s csak bennünket birizgál a lokálpatriotiz-mus.)

A ló nem csupán legkedvesebb há-zállatja, hanem valósággal társa, jó-barátja, volt mindig a magyarnak. Ma is sok vita tárgyát jelentő eleink, — ahánken a tudósok szeretnek hajba kapni — lehetnek teljesen egységes finn-ugor fajú népek, vagy tartozhat-ak egy nomád török-tatár törzshöz, a tudomány majd csak megállapodik egyszer benne végleges állásfoglalás-sal. Annyi azonban valószínű, hogy mikor országnézőben jártak, lóhátról tekintették át az alkalmas vidéket, felemelkedve a nyeregben, hogy minél messzebbre lássanak.

Nó hiszen, ami a messzelátást il-leti, kanyaríthattak volna nagyobb darabot is annál a gyönyörű kenyér-formánál, mondjuk, több húst a ta-lálnál, a halaknál, de el lehettek már fáradva. Ma sokkal több eszköz áll a világ rendelkezésére, a technikai tudás fölébe tud egyben-másban ke-rülni a természetnek, mégis milyen nehéz az új honalapítás!

Valószínű az is, hogy ahol ló volt, ott kifejlődött a vele való parádésas, a versengés, kié a szebbik, a jobb, ki szereti különösebben a jószágját? A magyar ember sosem volt kegyetlen az állatjához s csak eldűrvult lelkek bánásmódjából született meg a köz-mondás, hogy: úgy beszél vele, mint kocsis a lovával. Italos fuvarosok vannak, szó se róla, de azok maguk is igavonó kulik, pálinkagőzbe fu-ladt proletárok, akik a tehetetlen al-laton töltik ki bosszújukat, ha annak teljesítőképesége megakad a sárban, rosszul kövezett utcák közeiben a tul-terheléstől. Epp olyan visszaszító dolog, — ami ellen még sosem olvas-tam tiltakozást, vagy felszólalást —, hogy lóversenyeken ostorhoz nyúl a zsoké, mikor ezzel akarja biztosítani a győzelmet. Emberi elvadulás, mohó érdek bizony ez is, hiszen egyik-másik ló százezer pengőt is keres kurta ne-gyedóra alatt, már pedig hol van az

olyan ember, aki akár szellemi mun-kával, akár telekspekulációval, si-berkedéssel erre képes?

Azonban ahogy haladt a ló-tudo-mány, úgy tenyésztődött ki a kocsi-si intézmény is, megfelelő ranglétrán persze. A pályát az istállóban kel-lött kezdeni, a foglalkozással együtt járó szolgálatok elvégzésével, a meg-kívántató tudnivalók elsajátításával. A mi környékünkön a Gerliczyek Desz-ken s a Pallaviciniek Sövényházán neveltek jó kocsisokat. Mások csak lókinzókat. A kis lovászgyerek vagy a kocsis fia volt, vagy valamelyik más uradalmi cselédé s hajlama vitte a pályára. Mikor később lovat bízták rá, természetesen igáskocsira került, abba megállapodott temperamentumu, hajdani szenvedélyekről leszokott ál-latokat fognak, járásuk lassu, mert a buzás zsákok, vagy a trágyahalmok akkor is eljutnak rendeltetési he-lyükre, ha nem sietnek velük.

A kis kocsis minden mozdulatát szakértő szemek kísérték, s maga alig sejtette megfigyeltetését, de ha rá-jött, annál óvatosabb lett a tanulmá-nyokban. Szereti-e a lovat, hogyan bánik vele, hogyan beszélnek egymás-sal? Nem tréfa ez, majd megmondja Herman Miska kiváló barátom, hogy a lóval lehet beszélni is, épp úgy nevet kellő helyzetben, mint ahogy a kutya is tanujelét tudja adni derűjének.

A legmagasabb fok aztán a pá-lyán a parádés kocsi-si volt. Ehhez úgy kellett kifejlődni, mint a tudo-mány akármelyik szakában, ahol nagy a különbség, ha valakit »jogász«-nak nevezhetünk, vagy csak azt állapít-juk meg róla, hogy megfelelő sze-meszterek és professzori könyörüle-tek árán »elvégezte a jogot«.

Hogyan lett valaki „prádés“ kocsi-s?

kérdeztem valamikor Szeged legre-gibb parádésát, Szekeres István bácsit.

Gyerekkorom óta szerettem a ko-csis népet, sok időt töltöttem velük, mikor manőverre bevonultak a kö-zéposztály felsegítésére használatra kiadott »honvédlóvak«, huszári vez-szentségek pihentek meg az istállók-ban s a pipába alkalmas dohány-

adományom ellenében megismertettek a konyakkal. Ők is úgy lopták ha-zulról az italt, mint én a dohányt. Valahol megvan egy tőlük hallott ere-valahol megvan egy tőlük hallott ere-deti népmese-gyűjteményem is, csak elő kellene keresni a kötegek, ládák birodalmából. Szekeres István, a gyönyörű szobor-külsejű magyar, Sze-ged szolgálatában állt már a múlt század végén, hatalmas bajuszt vi-selt, merthogy a simára borotvált pofa csak idegen lakójnak való, meg-lontolt beszédű, komoly magyar volt, szép és pompás a mozdulatlansága, feje formája, karemelése, fordulása, el lehetett vele beszélgetni a világ dolgairól.

— Hát lett, lassankint lett! — fe-llette a kérdésre, amely a kocsi-si hi-e-rarchia legmagasabb stalluma fe-lül érdeklődött. En a Magyar Gyu-ri uraságnál tanultam meg legény-koromban. Tudja, Suplyákon volt a birtoka, a Varga Elek egyetlen já-nyát vette el, azok meg ludasak vol-tak. De a Magyarok szegélytéltek a 600 holdas kódis-jányt, kevés volt nekik a vagyona. Hát ott tanultam a né-gyest.

Szekeres bácsi megnyalazta a szí-vart, amit csevegés alatt a szájába dugtam, már harmadszor gyújtott rá, mert az emlékek sóhajával mindig el-oltotta a tüzet.

— Szegeden is megszűntek a foga-tok, mikor az autók fellendültek, át akartak tenni a köztisztasági le-lepre. De már azt mégse, így lettem szolga a móravárosi iskolában.

— Ott is talál pajkos kis csikókat, igaz-e?

— De milyen pajkosak!

Azóta Szekeres István is a más-világon kucsiroz. Valahogyan úgy képzelem, hogy a göncöl szekerét bí-zták rá, heles fogatot ugy sem hajtott világi életében, amint hogy szokotlan nálunk a debreceniek specialitása, az ötös is. Azért a »kitalálás« nem De-brecen. Egészen régi, sokkal feljebb való időkben megvolt Szegeden is.

— Szereti-e még a lovat? — kér-deztem akkor tőle.

Felcsillant a szeme.

— Hát körültagogatom ma is. Gyerekkorom óta mindig mellette vol-tam, Szegényen éltünk, de nem lo-nélkül. A katonaságtól is azt irattam haza — mert nem ismertem a belül —, hogy csak a lónak viseljék gond-ját, baja ne essék.

— Van-e különbség a régi, meg a mai lóállomány közt?

— Hogy van-e? Nincs ma olyan, amilyen akkor volt, mert nem nézik meg a járásukat. A Dreyer állatorvos ur még bele is nézett mindnyájába, hogy milyenek? Orvosok válogatták velünk együtt a lovat, mert hogy minket is elvittek a vásárokra, sza-bad volt hozzászólnunk, hiszen a ke-zünkre bízták, mi vergődünk velük, hát kezdjük az elején a barátkozást. Szabadkára jártunk leginkább, mert a bunyevácok nagyon értettek a nevelé-sükhöz.

Altalában országos híru volt a délvideki szerbek lótenyésztése. A rác szerette legalább annyira a lo-vat, mint a magyar, csodálatos pél-dányaitól nem is vált meg, ha csak nagy szükség nem kényszerítette rá. A paripák lombos farka olyan volt, mint a lobogó, azt levágni bűn. Sőt lovakon fordult meg néha számtalan bűnügy. Ha ugyanis bosszút akartak valakin

állni, lenyírták a lóva farkát. A meg-szegenített gazda kinyomozta a tet-test és a megcsufolásért beleszalasz-totta a kését.

Leccuszás a bakról

Ugy néztem mindig öreg Szekeres Istvánra, mint a fényes múlt lecca-szottjára. Parádés kocsi-sból iskola-szolga lett. A repülő érezhet ilyesmit, ha áthelyezik a trénhez. Vagy eszem-be jut Kenedics Kálmán, a régi Nép-színház tenoristája, aki valamikor Pálmay Ilka, Blaha Lujza, majd Ko-pácsy Juliska, Margó Célia, Hegyi Aranka partnereként egyszer kecske-pásztor, máskor gróf, herceg, vagy pláne király is volt, hisztériás szí-veket gyújtott lángra, naponta vele foglalkoztak kommunikék, apró kita-lálások, aztán egyszer csak megjele-nik és arra próbál rábeszélni, hogy vásároljam meg csekély havi részlet-re Tudomisenkynek valamely aktuális nagyságról összetákoljt csoda diszmü-vét.

— Nyerges István —

A parádés kocsi-s a tudásán kívül méltóságot is jelentett, ott az embe-rek külső formájára is sokat kellett adni. Mondtam már, hogy borotvált arccal el se lehetett képzelni. Kajla-szarvu magyar bajuszt hordott s az igazi magyar uraságok — a legrégibb történelmi nemességet értem, nem az idők folyamán alulról felfelévaló tö-rekvésükben kialakult idegen vérű arisztokratákat — nem is csupaszít-tatták meg jó szolgálataikat, lakk-cilinder nem vágta a fejükbe a daru-tollas, pántlikás kalap helyett.

Tessék nézni a mintát. Öreg Nyer-ges István hiába hajítja most a tan-felügyelőség aktáit, vonásaiban el-évíthetetlenül azt a régi embert mu-tatja, aki a városi fogat bakjáról küldi biztató szölamait a Gidrán-iva-dékoknak.

A sietős embernek azonban lassu a lófogat s az egykori parádés kocsi-snak az lesz az elégtétele, hogy jör még idő, amikor garázsokban rozsdá-sodik az autó s a komenciós pilóta gurítja ki az uraságok megsétáltatá-sára a hangárból az egyik házi hasz-nálatu repülőgépet.

— A negyven lóerős jó lesz-e?

Abbizony, akkor is megmarad az új fogalmak központjában értékmé-rőnek a ló.

REGI RIPORTER

Tüzeőanyagát

télre otthon készítse elő. Kérjem prospektust a szabadalmat nyert póttüzelőanyagról. 50 fillér bérleg melléklendő LÉNEK OTTOKAR, Kolozsvár, Szent László utca 17.

Mindennemű kenyéragabona őrlését vállalom a Tisza Malomban és a legfigyelmesebb kiszol-gálást fogom minden gazdával szemben teljesíteni

Tisztelettel:

JENEI FERENC
a Tisza Ma'om bérleje
Szeged, Vám-tér 6.